

תנועתית דינאמית. תביעה זו מהצופה, מסווגת את ציוריו הנוכחיים של ארגוב כמסגרת זרם האקספרסיוניזם המופשט, למרות שאין כאן אקספרסיוניזם אמיתי. אם כי דרך הביצוע כמעט זהה עם דרך האקספרסיוניזם המופשט, אין ארגוב עצמו אקספרסיוניסט כלל. היפוכו של דבר, תמיד ניכר ביצירותיו חוסר רגשיות, נטייה למבנה ציורי הניתן למדידה ופרוק לגורמים, ונטייה חריפה לאסתטיציזם לשמו - תכונות המנוגדות לאקספרסיוניזם אמיתי. הסיבות שהביאו את ארגוב לדרך ביטוי המנוגדת לאופיו האמנותי, נעוצות בנסיגתו להגיע לביטוי "ציורי טהור" וספונטאני יותר, היינו, חיפוש הנובעים יותר משיקולים מקצועיים ופחות מעיצוב ביטוי חווייתי. דבר זה ניכר היטב גם בתוצאות: דרך הציור החופשית הנקוטה עתה ע"י ארגוב, אינה נוחה לעיצוב צורני מדויק שהיה עיקר כוחו בשנים הקודמות, ופוגמת בצד האסתטיציסטי שהיה עיקר תוכן הציורים. בינתיים עוד לא הופיע תחליף לתוכן האסתטיציסטי, אם כי - ודבר זה אינו מפתיע ואפילו צפוי במידה רבה - מופיע רמז לדימוי פיגורטיבי ושימוש במשיכת המכחול כקליגראפיה. הדימוי הפיגורטיבי והרמז לקליגראפיה במכחול, מזכירים את תקופתו הפיגורטיבית שבה הופיעה הרבה גם האורנמנטיקה, שהיא קליגראפית מעיקרה. האם פותח ארגוב לעצמו שער לציור פיגורטיבי מחדש?

ליאון (אריה) פיין

"תערוכות בתל-אביב" / הארץ / 22.5.64 / תע' יחיד / גלריה 220 / תל-אביב

מוציגו של ליאון פיין, המהווים את תערוכתו הנוכחית, מורכבים משתי קבוצות: קבוצת ציורים בטכניקת השמן, הגואש והאקוורל, המשתייכים בדרך עיצובם לאסכולת המופשט הלירי, וקבוצה שנייה, ציורים על זכוכית ודגמים לוויטראזים, שמטרתה היא דקורטיבית בלבד, עיקר הדגש בתערוכה מושם, באורח טבעי, במוצגים "הטהורים", היינו, הציורים המשתייכים למגמת המופשט הלירי. אל הקבוצה השנייה מתייחס פיין כאל אמנות שימושית, שמטרתה אסתטית-דקורטיבית בלבד. כדאי מאוד להרחיב את הדיבור על השתייכות כזו למגמת המופשט הלירי, דווקא משום שמהפרט - במקרה זה ליאון פיין - אפשר ללמוד על הכלל.

מגמת המופשט הלירי, בקטביה השונים, מהאימפרסיוניזם המופשט ועד האקספרסיוניזם המתון המופשט, הפכה הרבה תודות לכוחו הסוגסטיבי של זריצקי לאסכולה המופשטת המגובשת ביותר בציור הארץ. מחשובי הציירים בארץ, ביניהם שטרייכמן, סטמזקי ורבים אחרים, פלסו להם נתיבים אישיים משלהם כמסגרת אסכולה זו וכמורים ומחנכים העבירו אמנים אלה את בשורת המופשט הלירי גם לדורות של תלמידים שניסו אף הם לתרום כפי מידת יכולתם וכשרונם להישגי האסכולה. בהיותה אחת מהאסכולות הראשונות שהתבססו בזמן שבארץ היה עדיין כל עניין הציור המופשט בחינת חידוש, רכשה אסכולת המופשט הלירי נלווים רבים גם מבין אותם ציירים - ביניהם ותיקים כליאון פיין - שבנסיבות אחרות

330

ייתכן מאוד שהיו מפתחים דרך ביטוי אחרת התואמת יותר את מזגם האמנותי. עם "גילוי" הציור המופשט בארץ, באה גם התביעה לערכים טכניים "טהורים-ציוריים". הדגש המיוחד שהושם על התביעה לערכים טכניים ציוריים, נבע משני גורמים שונים לגמרי: א) הרגישות לכתם, לצבע, לקו ולשאר האלמנטים הציוריים היא הרגישות הראשונה המבדילה בין הצייר המקצועי ובין הדילטאנט; ב) את התוכן הפנימי האמיתי של האמנות הפלסטית אין כל אפשרות להסביר, אבל קל יחסית לדבר, להסביר ולהדגים ערכים טכניים. עתה, אחר שנים רבות של מאבק שהדגיש במיוחד את הערכים הטכניים, מתברר שאפשר לעשות ציור טוב מבחינה טכנית, אך חסר העיקר שאותו חייבת הטכניקה הציורית לשרת: התוכן הפנימי. דווקא מסגרת זו, המצוינת ברגישות מיוחדת לערכי צורה וצבע, מחייבת צמידות רבה ביותר לתכנים פנימיים (לא להחליף עם תכנים ספרותיים) שמעבר למבנה הצורני-צבעוני הניתן לניתוח וללימוד. אין פלא, איפוא, שאם כי רבים מאוד הם הציירים העוסקים במופשט לירי, רק מעטים מאוד ביניהם מצליחים - מעבר ל"ציוריות טהורה" - למסור את אותו משהו שרק למענו נעשה בכלל הציור.

ציורו של ליאון פיין מהוקצע, קורקטי, בעל שליטה טכנית סבירה וידע מקצועי, ואפילו בעל רגישות, אך יחד עם זה אינו מוסיף למה שנאמר כבר ע"י וריצקי. אולי דווקא כשמתבוננים בפתרונות של הזכוכיות המצויירות, אפשר למצוא את הגורם העיקרי לחוסר הסוגסטיביות של המוצגים: הצייר - כך לפחות נראה הדבר מהמוצגים עצמם, וזה בסיכומו של דבר הקובע - איבד את תחושת ההרפתקה, את ההתפעמות שבנשיאת העיניים למטרה הרחוקה, הנותנת את הפרופורציה הנכונה לבעיות הטכניות המיידיות. התוצאה היא: צייר מקצועי ולו גם מקצועי טוב.

קלייר ניב

"תערוכות תל-אביב" / הארץ / 29.5.64 / תע' יחיד / גלריה "צ'מרונסקי" / תל-אביב

קלייר ניב יכולה לשמש דוגמא נאה של אמן שהצליח לעכל השפעות שונות ומכוחן לגבש ציור אחיד בתכנון ורגיש באמצעיו. דווקא בתקופה בה יש לציירים רבים נטייה למצוא "נוסחת ציור אישית" (לפחות טכנית), עוד בטרם בררו לעצמם מהו התוכן שיוכלו לצקת בתבנית החדשה אותה הם מחפשים כל כך, נעים לפגוש ציירת, שכל חיפושיה הצורניים נבחנים מנקודת-ראות של תוכן מגובש.

קלייר ניב שואבת את דרך העיצוב מהמופשט הלירי ומציורי נוף שעברו תהליך הפשטה, אבל ייתכן מאוד שדווקא צמידותה למבנה הנובע - לפחות בשלביו הראשונים - מדימוי פיגורטיבי, מקנה לציוריה ממשות והגיון פנימי, שבסופו של חשבון הם על טהרת הציוריות. למראה ציוריה יש הרגשה, שסוף סוף אחר ניסיונות רבים, שבחלקם נמשכים עד עצם התערוכה הנוכחית, הגיעה קלייר ניב לשליטה טכנית ופיתוח דרך, המאפשרים לה להקדיש

331